

**VIROLAHDEN LUKION TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNI-
TELMA (2020-2023)**

Sisälllys

1. Johdanto	2
2. Lainsäädäntö	3
2.1 Tasa-arvolaki	3
2.2 Yhdenvertaisuuslaki	4
3. Tilastotietoa Virolahden lukiosta	5
4. Kartoitus nykytilanteesta	5
5. Sukupuolten tasa-arvoon liittyvät kehityskohteet	6
6. Tasa-arvon toteutuminen opiskelijakunnan hallituksen toiminnassa	7
7. Yhteenveto ja esitettävät toimenpiteet	7

Liitteet

1. Johdanto

Virolahden lukion toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma on samalla myös yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelmat ovat osa koulun toimintasuunnitelmaa.

Viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Tasa-arvolla tässä suunnitelmassa tarkoitetaan tasa-arvolain mukaista naisten ja miesten välistä tasa-arvoa.

Tasa-arvosuunnitelman tarkoituksena on sitouttaa henkilöstö ja opiskelijat yhteiseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden edistämiseen. Suunnitelmalla viestitetään sekä sisäisille että ulkoisille sidosryhmille lukion arvoista, jotka antavat suuntaa tasa-arvotyölle oppilaitoksessa.

Tasa-arvosuunnitelman tarkoituksena on myös antaa keinoja ja välineitä edistää tasa-arvon toteutumista lukiossa. Tasa-arvoisessa työ- ja opiskeluympäristössä kaikilla on mahdollisuus työskennellä ja opiskella ilman syrjintää sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Virolahden lukioissa arvostetaan sekä henkilöstöä että opiskelijoita keskeisenä voimavarana tukevilla ja edistämällä tasa-arvotyötä osana yksilön kunnioitusta, oikeudenmukaista ja vastuullista toimintaa sekä yhteistyötä. Tasa-arvon edistäminen on myös osa inhimilliseen pääomaan panostamista. Tasa-arvon edistäminen on jokaisen lukioissa toimivan velvollisuus. Tasa-arvoinen kohtelu konkretisoituu työntekijöiden ja opiskelijoiden välisissä vuorovaikutustilanteissa sekä työntekijöiden ja opiskelijoiden työolojen kehittämisessä.

Virolahden lukiossa on tasa-arvotyöryhmä, johon kuuluvat lv. 2020-21 rehtori, kaksi opettajaa (Nina Laiho ja Tuomas Pennanen) ja kaksi opiskelijajäsentä (Maria Peltonen ja Elmo Kirppu). Virolahden lukion tasa-arvotyöryhmä nimetään vuosittain. Tasa-arvotyöryhmä päivittää toiminnallista tasa-arvosuunnitelmaa ja seuraa suunnitelman toteutumista. Suunnitelma päivitetään kerran kolmessa vuodessa. Seuraavan kerran syyslukukaudella 2021.

Tasa-arvosuunnitelmaluonnosta käsitteli tasa-arvotyöryhmä, opiskelijakunnan hallitus ja johtoryhmä. Ehdotuksen hyväksyi sivistyslautakunta.

2. Lainsäädäntö

2.1 Tasa-arvolaki

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986, tasa-arvolaki) ja sen muutos (1329/2014) 5 a § velvoittavat oppilaitoksia laatimaan tasa-arvosuunnitelman yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa. **Tasa-arvosuunnitelman tarkoituksena on sitouttaa henkilöstö ja opiskelijat yhteiseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden edistämiseen.**

Oppilaitoksen tulee laatia myös henkilöstöpoliittinen tasa-arvosuunnitelma, jos henkilöstön määrä on säännöllisesti vähintään 30 työntekijää (tasa-arvolain 6 a §). Virolahden lukiossa tämä työntekijämäärä ei täyty.

Oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen tähtävään tasa-arvosuunnitelman laatimisen tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja ennaltaehkäistä sukupuolen perusteella tapahtuvaa syrjintää. Tasa-arvosuunnittelu tukee oppilaitoksessa tehtävää muuta kehittämistyötä ja oppilaitoksen maine hyvänä, oikeudenmukaisena ja aikaansa seuraavana toimijana lisää vetovoimaa. Opiskelijalle puolestaan tasa-arvotietoisuus on tärkeä pääoma tulevaa työelämää varten.

Tasa-arvolaki edellyttää, että tasa-arvosuunnitelma sisältää kartoituksen oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta ja siihen liittyvistä ongelmista. Kartoituksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota tasa-arvon toteutumiseen **opiskelijavalinnoissa, opetusta järjestettäessä, opintosuorituksia arvioitaessa sekä toimenpiteisiin, joilla pyritään seksuaalisen häirinnän ja sukupuolen perusteella tapahtuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. On selvitettävä, miten opiskelijat kokevat tasa-arvon toteutuneen omassa oppilaitoksessaan.**

Tämä suunnitelma noudattaa tasa-arvolain määritelmiä sukupuoli-identiteetistä ja sukupuolen ilmaisusta. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan tasa-arvolaissa henkilön kokemusta omasta sukupuolesta. Sukupuoli-identiteetti on aina yksilöllinen, eikä se välttämättä ole sama kuin henkilölle syntymässä määritelty sukupuoli. Henkilötunnuksista ilmenevä sukupuoli on ihmisen virallinen, juridinen sukupuoli. Useimpien ihmisten sukupuoli-identiteetti vastaa heille syntymässä määriteltyä sukupuolta. Transsukupuolisuuden käsite tarkoittaa, että syntymässä miespuoliseksi määritelty henkilö voi kokea olevansa nainen tai naispuoliseksi määritelty henkilö voi kokea olevansa mies. Transgender tai muunsukupuolinen henkilö kokee olevansa sukupuoleton tai osittain nainen tai mies.

Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan tasa-arvolaissa sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Sukupuolen ilmaisu on yksilöllistä. Useimpien ihmisten sukupuolen ilmaisu vastaa heille syntymässä määriteltyä sukupuolta. Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan ainoastaan henkilön sukupuolen ilmentämistä edellä todetulla tavalla, mutta ei esimerkiksi yleisesti henkilön tyylin esiintuomista. Henkilö voi toisinaan kokea tarvetta ilmaista esim. pukeutumisellaan eri sukupuolta, tätä kutsutaan ristiinpukeutumiseksi ja henkilöstä käytetään käsitettä transvestiitti. Transsukupuolisista henkilöistä, transgendereistä ja transvestiiteista käytetään toisinaan yleiskäsitettä transihmiset. Tasa-arvolakia sovelletaan vastaavasti syrjintään, joka perustuu siihen, että henkilön fyysiset sukupuoli määrittävät ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti naisen tai miehen (intersukupuolisuus).

2.2 Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuudesta ja syrjinnän kielloista säädetään Suomen perustuslain perusoikeussäännöksissä, joita täsmentävät useissa eri laeissa säädetyt syrjinnän kiellot sekä tasapuoliseen kohteluun velvoittavat säännökset. Euroopan unionin jäsenmaat ovat sitoutuneet edistämään yhdenvertaisuutta ja vastustamaan kaikkinaista syrjintää. Vuonna 2000 EU:ssa annettiin rasmia ja työsyryjintää koskevat direktiivit. Direktiivit on Suomessa pantu toimeen 1.2.2004 voimaan tulleella yhdenvertaisuuslailla (21/2004). Uuden yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Lain soveltamisala on laajentunut eli lakia sovelletaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa. Lakia ei sovelleta yksityis- eikä perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan eikä uskonnonharjoittamiseen. Yhdenvertaisuuslaissa kielletään välitön (suora) syrjintä ja välillinen (epäsuora) syrjintä, häirintä sekä ohje tai käsky syrjiä jotakuta.

Välittömällä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tasa-arvolaisia:

- 1) naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella;
- 2) eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä;
- 3) eri asemaan asettamista sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.

Välillisellä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tasa-arvolaisia:

- 1) eri asemaan asettamista sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella;
- 2) eri asemaan asettamista vanhemmuuden tai perheenhuoltovelvollisuuden perusteella.

Tasa-arvolain uuden 6 c §:n mukaan mm. koulutuksen järjestäjien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Virallisen sukupuolen lisäksi otetaan siis huomioon myös sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy. Sukupuolivähemmistöön kuuluvien yksityisyyttä tulee kunnioittaa, eikä tasa-arvon edistäminen tarkoita sitä, että ryhdyttäisiin selvittämään ihmisten sukupuoli-identiteettejä tai sukupuolen ilmaisua. Tällainen tieto on salassa pidettävää ja kuuluu yksityisyyden piiriin.

Yhdenvertaisuuslaissa kielletyt syrjintäperusteet ovat: ikä, etninen, tai kansallinen alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, perhesuhteet, ammattiyhdistystoiminta, poliittinen toiminta, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy (esim. varallisuus, raskaus).

Häirinnässä on kyse ihmisarvoa loukkaavasta käyttäytymisestä. Ihmisarvon käsite viittaa kaikkien ihmisyksilöiden synnynnäiseen ja luovuttamattomaan arvoon sekä jokaisen oikeuteen nauttia perustavanlaatuisista oikeuksista yhdenvertaisesti muiden kanssa. Ihmisen luontainen arvo ei riipu hänen alkuperästään, iästään, terveydentilastaan tai muista ominaisuuksistaan taikka muiden mielipiteistä ja arvostuksista. Henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy edellä todettuun syyhyn (ikä, alkuperä, kansalaisuus jne.) ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn vuoksi henkilöä halven-

tava tai nöyryyttävä taikka häntä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Käyttämisen käsite on ymmärrettävä laajasti siten, että kyse voi olla esim. puheista, sähköpostiviesteistä, ilmeistä, eleistä tai epäasiallisen materiaalin esille laittamisesta tai muunlaisesta viestinnästä.

3. Tilastotietoa Virolahden lukiosta

	Naisia	Miehiä	Yhteensä
Rehtori	1		1
Apulaisrehtori	1		1
Opettajat	12	2	14
Muu henkilökunta	8	1	9
Opiskelijat	45	8	53
Opiskelijakunnan hallitus	6	0	6

4. Kartoitus nykytilanteesta

Opiskelijat vastasivat Wilmassa olleeseen tasa-arvokyselyyn tammi-helmikuussa 2020. Vastauksia tuli 27 kappaletta. Vastaukset annettiin anonyymisti.

Tasa-arvokyselyn kysymykset perustuivat Opetushallituksen mallikysymyksiin. Kyselylomake on tämän suunnitelman liitteenä. Kartoituksen tarkoituksena oli selvittää lukion tasa-arvotilanne ja mahdolliset ongelmat. Kyselyn vastauksia tulkitaan luvun 7 kohdissa.

Vastauksissa esiin nousivat seuraavat kohdat:

A. Viihtyvyys, turvallisuus ja koulun toimintakulttuuri

- Tuletko mielelläsi kouluun? **Kyllä 85,2% Ei 14,8%**
- Tunnetko olosi turvalliseksi koulussa? **Kyllä 100%**
- Pystytkö kääntymään opettajan puoleen, jos sinulla on huolia koulussa? **Kyllä 88,9% Ei 11,1%**

C. Opetus ja ohjaus

- Oppilaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten opettaja kohtelee häntä: **Kyllä 18,5% Ei 81,5%**
- Poikia rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti naisvaltaisiin ammatteihin: **Kyllä 55,6% Ei 44,4%**
- Tyttöjä rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti miesvaltaisiin ammatteihin: **Kyllä 70,4% Ei 29,6,4%**

D. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä koulussa

Oletko viimeksi kuluneen vuoden aikana kokenut tai havainnut...

- vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuvia ikäviä huomautuksia? **Kyllä 14,8% Ei 85,2%**
- loukkaavaa kaksimielistä tai härskiä puhetta? **Kyllä 18,5% Ei 81,5%**
- lähentelyä tai fyysistä koskettelua, jonka koit ahdistavana tai epämiellyttävänä **Ei 100%**

Jos vastasit johonkin kohdan D kysymykseen myöntävästi (seuraavan kohdan on voinut jättää myös vastaamatta).

- syylistyikö häirintään toinen oppilas? **Kyllä 11,1% Ei 3,7%**

Jos kerroit häirinnästä jollekin koulun henkilökunnasta.

- ryhtyikö koulu riittäviin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi? **Kyllä 3,7% Ei 11,1%**
- jatkuuko häirintä edelleen? **Kyllä 0% Ei 18,5%**

5.Sukupuolten tasa-arvoon liittyvät kehityskohteet

Kohde	Tavoite	Keino	Tilanne syksyllä 2020 (vrt. tavoite)
Opinto-ohjaus: Tyttöjä/Poikia rohkaistaan tutustumaan perinteisesti miesvaltaisiin/naisvaltaisiin ammatteihin.	Jatko-opintoihin ja ammatinvalintaan suhtaudutaan sukupuolineutraalisti.	Esitellään tasapuolisesti kaikkia aloja.	Kyllä 55,6-70,4% Ei 29,6-44,4%
Opetus: Kaikkia kannustetaan yhtä paljon sukupuolesta riippumatta.	Opiskelijan sukupuoli ei vaikuta motivointiin.	Kannustus on sukupuolesta riippumatonta.	Kyllä 100%
Opiskelijoiden tasa-arvokäsitykset: Oletko saanut tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta koulusasi?	Opiskelijoilla on laaja tietoisuus sukupuolten tasa-arvosta.	Tasa-arvotemoja ja tasa-arvoon liittyviä materiaaleja lisätään tarvittaessa opetukseen.	Kyllä 81,5% Ei 18,5%
Tasa-arvo opiskelijakuntatoiminnassa	Opiskelijakuntatoiminta edistää tasa-arvoa	Opiskelijakunta toteuttaa tasa-arvoa edistäviä projekteja (esim. tasa-arvopaneeli).	Hallituksen kokoonpano on 8 tyttöä. Projekteja ei vielä ole.
Häirintä ja kiusaaminen: Oletko viimeksi kuluneen vuoden aikana kokenut tai havainnut loukkaavaa kaksimielistä tai härskiä puhetta?	Häirintää tai kiusaamista ei esiinny	Häirintä- ja kiusaamistapaukset selvitetään ja ryhdytään heti toimenpiteisiin. RO tiedottaa.	Kyllä 18,5% Ei 81,5%
Tasa-arvoinen oppilaitos: Onko koulusi tasa-arvoinen?	Tasa-arvo otetaan huomioon kaikessa toiminnassa	Opettajat tunnistavat mahdolliset tasa-arvoongelmat. Nimetään tasa-ar-	Kyllä 81,5% Ei 18,5%

		vonäkökohtien toteutumisesta vastaava henkilö (rehtori tai vararehtori)	
Tasa-arvon toteutuminen opiskelijavalinnoissa	Sukupuoli ei ole opiskelijavalinnassa vaikuttava tekijä	Opiskelijavalinnassa noudatetaan lukiolakia sekä opetusministeriön asetusta opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa. Opiskelijat valitaan yhteishaussa peruskoulun päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvon osoittamassa järjestyksessä.	Toteutuu.

6. Tasa-arvon toteutuminen opiskelijakunnan hallituksen toiminnassa

Opiskelijakunnan hallituksen toiminnasta kysyttiin kohdistetusti hallitukselta. Esitettiin väittämä: Opiskelijakunnan hallituksen toiminnassa toteutuu sukupuolten välinen tasa-arvo. Tällä hetkellä opiskelijakunnan hallituksessa on 8 kpl naisia, ei lainkaan miehiä. Sukupuolijakauma ei vastaa lukion opiskelijoiden sukupuolijakaumaa. Opiskelijakunnan hallitus kävi läpi tämän suunnitelman.

7. Yhteenveto ja esitettävät toimenpiteet

Tasa-arvolaki edellyttää kiinnittämään erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin: tasa-arvon toteutumiseen opiskelijavalinnoissa, opetuksen järjestämiseen ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän tapauksiin. Pääosin tasa-arvo toteutuu Virolahden lukiossa tammi-helmikuun 2020 kyselyn mukaan.

Tasa-arvotilanteen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi esitetään seuraavia toimenpiteitä:

Opiskelijavalinnat:

- Opiskelijavalinta on tasa-arvoista, kun opiskelijavalinnoissa noudatetaan lukiolakia sekä opetusministeriön asetusta opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa. Sukupuoli ei vaikuta opiskelijavalintaan.

Opetuksen järjestäminen:

- Rohkaistaan opiskelijoita valitsemaan heitä kiinnostavia oppiaineita sukupuolesta riippumatta.
- Kiinnitetään huomiota tasa-arvoasenteisiin oppimateriaalissa (tarvittaessa).
- Sisällytetään opetukseen tasa-arvotemoja (tarvittaessa).

- Harkitaan tasa-arvoon liittyvää paneelikeskustelua, teemapäivää, asiantuntijavierailuja.
- Opettajat kehittävät mahdollisten tasa-arvo-ongelmien tunnistamiskykyä omassa työssään.

Opintosuoritusten arviointi:

- Suoritusten arviointia säätelee lukiolaki ja -asetus sekä Virolahden lukion opetussuunnitelma. Esitetään, että arviointi suoritetaan niin, että se noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita. Arviointiin voi tarpeen vaatiessa pyytää oikaisua.

Opiskelijakuntatoiminta:

- Kuka tahansa voi hakeutua ehdokkaaksi opiskelijakunnan hallitukseen. Vaalit järjestetään suljetulla lippuäänestyksellä. Valinnassa ei sukupuolella ole merkitystä.

Häirintä:

- Rohkaistaan opiskelijoita ilmoittamaan häirinnästä. RO ja rehtori tiedottavat.

Häirinnän ehkäiseminen:

Häirintää pyritään ennaltaehkäisemään seuraavin toimenpitein:

- Jokaisessa ryhmässä keskustellaan häirintään liittyvistä asioista.
- Erityisesti kiinnitetään huomiota uusien opiskelijoiden sopeutumiseen kouluun.
- Koululla on kiusaamistapausten käsittelyyn selkeät toimintaohjeet (ks. OPS opiskeluhuoltosuunnitelma).

Seksuaalinen häirintä voi olla esim.

- *vihjailevia eleitä tai ilmeitä*
- *härskyjä puheita, nimittelyä, kaksimielisiä vitsejä*
- *vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset*

- *pornoaineiston esille asettaminen, seksuaalisesti värityneet kirjeet, puhelinsoitot tai sähköpostit*
- *fyysinen koskettelu, seksuaalisväritteiset ehdotukset tai vaatimukset*
- *siihen voi liittyä myös seksuaalista väkivaltaa, esimerkiksi raiskaus tai sen yritys*

Häirintään puuttuminen

- *Ensisijaisena vastuuhenkilönä on aikuinen (RO, opettaja tai kuka tahansa muu henkilökuntaan kuuluva), joka on ensimmäisenä tilanteessa mukana.*
- *Keskustellaan asianosaisten kanssa ja selvitetään tilanteen kulku.*
- *Kirjataan tapahtumat.*
- *Järjestetään osapuolien kuuleminen ja sovitaan, että häirintä loppuu ja tehdään selväksi, mitä tapahtuu jatkossa, jos sopimus ei pidä.*
- *Sovitaan seurannasta.*
- *Ilmoitetaan asiasta vakavuusasteen mukaan huoltajalle, koulun opiskeluhoitohenkilöstölle, koulukuraattorille jne.*
- *Suoritetaan mahdolliset rankaisutoimet.*
- *Opiskeluhoolto huolehtii, että sekä uhri että tekijä saavat tarvitsemansa tuen. Mikäli kyseessä on laajempi ilmiö, päätetään yhteisistä toimintatavoista.*
- *Seurataan, toistuuko tilanne.*
- *Jos tilanne toistuu, pyydetään tekijän huoltajat tulemaan koululle ja selvittämään tilannetta ja pohtimaan, mitä tehdään seuraavaksi. Vakavammissa tapauksissa arvioidaan myös lastensuojelun ja poliisin tarve.*

Tasa-arvosuunnitelmasta tiedottaminen ja seuranta:

- Hyväksytystä tasa-arvosuunnitelmasta tiedotetaan opiskelijoille ja henkilökunnalle rehtorin tiedotuksella ensi lukukauden alussa/jatkossa lukuvuoden alussa, ryhmänohjauksessa ja Wilmassa. Suunnitelma liitetään Virolahden lukion verkkosivuille, ja suunnitelman osoite lisätään seuraavaan opinto-oppaaseen.
- Suunnitelman toteutumista seuraa lukion tasa-arvotyöryhmä. Ryhmä järjestää seurantakyselyn tammikuussa 2023.
- Suunnitelma päivitetään syyslukukaudella 2021. Tuolloin järjestetään myös seuraava tasa-arvokysely.

Virolahden lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on käsitelty seuraavissa:

Virolahden lukion opiskeluhuoltoryhmässä 25.03.2020

Virolahden lukion tasa-arvotyöryhmässä x.x.2020

Virolahden lukion opiskelijoiden kanssa x.x.2020

Virolahdella 25.03.2020

Merja Heinäaho